

Csanyteleki népdalváltozatok

SZIGETI GYÖRGY

(Budapest)

Bevezetés

Csanytelek Csongrád megyei község a Tisza mellékén, a Szegedet Csongráddal összekötő műút mentén, Csongrád várostól 16 km-re fekszik.

Már a történelem előtti korban emberi lakóhely volt Csanytelek területe, hiszen a Tiszában mindenkor elegendő hal szolgált az itt élők táplálékául. A nagy számban talált régészeti leletek is tanúskodnak az itt élő egykori emberek életéről. Honfoglaló őseink szláv törzseket találtak ezen a helyen. A királyság megalapítása után a vidék lakossága már Szent Gellért működése idején keresztény lett.

Csanytelek először *Chonu* névalakban a Bars megyében fekvő garamszentbenedeki apátság alapító oklevelében szerepel, mivel I. Géza király az apátságnak ajánlódta Csanyteleket, a határában lévő halastavakkal együtt. A későbbi oklevelekben így szerepel a falu neve: *Chani, Chano, Chantelek*.

Az 1241-ig jól fejlődő falu a tatárjárás alatt teljesen elpusztult. Később a kunok nyugtalanították a visszatelepülők életét, minek következtében még 1421-ben is néptelenül állt a hely.

A garamszentbenedeki apátságnak ezt a nehezen ellenőrizhető és a szomszédoktól zaklatott távoli birtokát Sáry Péter székesfehérvári kanonok, Hunyadi János volt kancellárja, későbbi királyi kincstartó szerezte meg, és még az 1561. évi adójegyzékben is a Sáry család nevében szerepel.

Gyula ostroma után a törökök is elpusztították a falut. Birtokosa 1602 után Lugassy János lippai kapitány volt, aki rác katonákat telepített a birtokára. Lugassy örököse Borbála lánya, Bercsényi Imre neje lett. Ők birtokolták akkor Csanyt. A felszabadító háborúk során újból pusztává lett falu 1701-ben a Bercsényi Miklóstól elkobzott javak között tűnt fel, mint lakatlan hely.

Csanyteleket III. Károly király 1702-ben gróf Schlick Lipótnak adományozta Csongrád faluval együtt. Gróf Károlyi Sándor adománylevelében is pusztaként szerepel 1722-ben. Ezen az uradalmi pusztán 1759-ben 30 alkalmazott élt, de 1828-ban 1699 Csanytelekre települt lakosnak már 223 háza volt és a falu területének jelentős részén virágzó dohánykertészet létesült.

A mai csanyteleki templom 1828-ban épült. A lakosság 1930-ban 4600 főnyire szaporodott, és leginkább őstermeléssel foglalkoztak (3607 fő). Az őstermelő lakosság közül 534 az önálló gazda 488 segítő családtaggal és 1163 eltartottal. Gazdasági cseléd 393, gazdasági munkás 1004. Az iparosok, kereskedők, alkalmazottak, szabadfoglalkozásúak, napszámosok, nyugdíjasok és házcselédek összesített száma 1012.

A község határának területe 1930-ban 10 405 kat. hold, aminek közel 50%-a gróf Károlyi László örököseinek felgyői uradalmához tartozott (4643 hold). Nagyobb

birtoka volt még a határban a községnek (767 hold), a Csongrád-Sővényházi Ármen-tesítő Társulatnak (377 hold) és örgróf Pallavicini Alfonznak (291 hold). Az OFB. 1668 holdat osztott ki 715 igénylő között, kisebb-nagyobb parcellákban.

A földdel nem rendelkezők, vagy saját kevéske földjük jövedelméből családjukat eltartani nem tudók ezeken a nagyobb birtokokon, főleg a felgyői gróf Károlyi uradalomban keresték a kenyerüket mint uradalmi cselédek és summások.¹

Csanytelek határából vált ki 1948-ban *Felgyő* község 2340 lakossal, ahol megalakult a Felgyői Állami Gazdaság.²

Csanytelek lakóinak száma 1960-ban 4500 fő volt.³

Csanyteleki népdalváltozatok

A csanyteleki népdalgyűjtéshez az ötletet 1973-ban egy helyi népdalkör szervezése adta. Két kiváló énekes adatközlő: Majzik Alfonzné, Nagy Erzsébet 54 éves és Pintér Ferencné, Nagy Rozália 52 éves vállalkoztak akkor, hogy gazdag dalkészletükből néhány csokorra való népdalt énekelnek az alakuló „Csanyteleki Asszonykórus” számára. A magnetofonszalagra rögzített mintegy 60 dalból 50-et lejegyezve be is küldtem 1974-ben az Országos Néprajzi és Nyelvjárési Gyűjtőpályázatra. Ebből kiemelve 10 summásdal megjelent a Csongrád Megyei Honismereti Híradó 1974. évi számában.

Az 1973-ban gyűjtött csanyteleki népdalváltozatokból, a teljesség igénye nélkül, kellő válogatás után mindössze 33 került ebbe a dolgozatba.

A közölt dalok közül egynek az előadásmódja „*Parlando, rubato*” (1. sz.), a többi 32-é „*Tempo giusto*”.

Az említett 1. sz. dal országosan is ismert *betyárdalnak* változata. Legnagyobb számban a *szelmi dalok* szerepelnek. Ezek közül kettőben (12. és 13. sz.) a *summás* szövegváltozat is megjelenik. Csak summás szöveggel 6 dal szerepel a dolgozatban (2., 6., 7., 14., 21. és 32. sz.). Ezek híven tükrözik az egykori summások keserveit és vágyait. A csanyteleki summások 1944-ben az Esztergom megyei Marót pusztára, a hercegprímás akkori uradalmának egyik majorjába is elkerültek, hét hónapra. Közük volt Pintér Ferencné, Nagy Rozália énekes adatközlő is.

Az egykori uradalmi cselédek és béresek életére való utalás két dal szövegében is megtalálható (23. sz. és 24. sz. 5. vsz.). *Regruta- és katonadalok* a 10., 16. és 25. sorszámmal jelöltek.

A dalok szövegében sokszor keverednek az ö-ző és köznyelvi kifejezések.

A népdalok zenei elemzése

I. FORMA, SORSZERKEZET-MUTATÓ

a) *Nem architektonikus felépítésű népdalok*

A B B C	1
A B C D	7

¹ CSONGRÁD VÁRMEGYE. Vármegyei szociográfiák Bp. 1936. II. 34.

² ÚJ MAGYAR LEXIKON Bp. 1961. II. 306.

³ ÚJ MAGYAR LEXIKON Bp. 1961. I. 481.

b) *Visszatérő formaszervezet*

A A ⁵ A _v ⁵ A	15
A A _v ⁵ A _v ⁵ A	16
A A ⁵ B A	18, 27
A B B A	11
A B B _v A	3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31
A B B _v A _v	2, 22
A A B A	32, 33

II. SZÓTAGSZÁM-MUTATÓ

a) *Izometrikus dallamok*

10	8, 21, 27
11	2, 3, 12, 17, 24, 25, 26
12	11, 18

b) *Heterometrikus dallamok*

6—6—10—7	16
10—10—12—10	9, 10
11—11—13—11	4, 28
11—11—14—11	15
11—11—12—14	7
12—12—8—12	27
12—11—8—12	6
12—11—11—12	30
12—11—11—14	29
12—14—14—12	22
13—10—10—13	5
13—11—11—13	13, 19
13—12—12—13	20
13—13—14—14	14
14—12—11—14	31
14—14—16—14	32
15—14—16—14	23
15—15—16—15	33

III. HANGKÉSZLET—HANGNEM—HANGTERJEDELEM (AMBITUS)

A népdalok hangjainak számjelei:

The image shows two staves of musical notation. The first staff contains ten notes with handwritten labels below them: V, VII, VII, #VII, 1., 2., b3., 3., 4., 5. The second staff contains ten notes with handwritten labels below them: b6., 6., 7., #7., 8., 9., b10., 10., 11.

1. *LÁ-végű dallamok*

pentaton (2 és 9 pien hangokkal)	1—11	13
dór (pentaton fordulatokkal)	VII—7	29
	1—9	6, 24
	1—b10	2
eol	1—8	19, 32
	1—b10	8, 9, 10, 16, 33

2. *LÁ-végű dalok módosított hangokkal*

dór, kétféle terccel (dó, di)	1—9	28
kétféle szexttel (fa, fi)	1—9	12
	V—10	18
eol #7-tel (szi)	1—11	11
dór, kétféle szeptimmel (szó, szi)	1—8	31
	1—9	17
eol, kétféle terccel (dó, di) és kétféle szeptimmel (szó, szi)	#VII—8	1
moll, kétféle szexttel (fa, fi) és kétféle szeptimmel (szó, szi)	#VII—8	27

3. *DÓ-végű dallamok*

hexachord (bővítménnyel)	1—9	20
	1—10	7
dúr	1—8	22
	1—9	26, 29
	1—10	4, 5, 14, 15, 23, 25
	#VII—9	21
mixolid	1—8	30

IV. SORVÉGZŐ (KADENCIA)-MUTATÓ

5	<u>5</u>	5	1
1	<u>5</u>	8	2, 3, 4, 5
1	<u>5</u>	7	6
1	<u>5</u>	6	7
1	<u>5</u>	5	8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
1	<u>5</u>	4	16, 17, 18, 19, 20
1	<u>5</u>	3	21, 22, 23
1	<u>5</u>	2	24, 25, 26, 27
1	<u>5</u>	1	28, 29, 30, 31
1	<u>1</u>	5	32
1	<u>1</u>	1	33

Megjegyzés néhány dallamhoz, azok sorszámának jelöléséhez

10. Ebben a dalban az 1. és 4. sor első ütemének végén a *fa-re-ti* romlott alak a *fa-mi-re* helyett.
22. A dal 2. 3. sorában a kilencedik-tizedik hang ugrása *kvintttörés*, mert a valószínű é-g kisterc helyett a hívalkodó á-g kis szeptim szól.
27. A dallam a „Kondorosi csárda mellett” kezdetű műdal újabb táncritmusos változata. Eredetije gr. Festetich Leó (1800—1884) dallama Arany János versére.
- Avasi Béla főiskolai tanárnak ezúton köszönöm meg a dolgozathoz nyújtott segítségét.

A DALOK BETŰRENDES MUTATÓJA
(Elöl a dalok sorszáma)

23. A bérösnek jól megy dolga
33. Ablakomba, ablakomba besütött a holdvilág
14. A felgyői iroda
6. A felgyői nagy barakba'
25. Apró szeme van a kukoricának
9. A szegedi híd alatt, híd alatt
18. Az eke a földet nem magának szántja
21. Azért, hogy a piros alma kerek
9. Csanyteleki halastó, halastó
17. Csanyteleki templom tornya de magos
26. Csanytelekön kidobolta a bíró
15. Egy se kislány kinek nincs szeretője
25. É' köll menni katonának messzire
10. Esik eső az árpatallóra
12. Ez a tábla kukorica de sárga
12. Édesanyám adjon Isten jó estét
2. Édesanyám hol van az az édös tej
2. Édesanyám azzal búsít engömet
15. Édesanyám sokat intett a jóra
4. Ég a gyertya a függönyös szobába'
10. Ferenc Jóska húszéves koromba'
31. Fölszállott a fecske
24. Három ajtó van az ököristállón
27. Három ürü, három bárány nem nagy farka
24. Házunk végén nyílik a tearózsa
32. Jaj de széles, jaj de hosszú a maróti utca
22. Karikára hajlik a rozsmaring ága
16. Kaszárnya, kaszárnya
29. Kék csillagos ég, ha beborul kiderül
22. Két út van előttem
21. Kislány, kislány, csinos barna kislány
5. Kivicses kavicsos a mi házunk eleje
7. Marót pusztán hét hónapot töltöttem
28. Már énnékem hazafelé mennem kell
4. Megy a kocsi, porzik az út utánna

1. Nem messze van ide Kismargita
27. Nincs szebb madár, nincs szebb madár a fecskénél
8. Rozmaringnak csak az a szokása
30. Sej, árvacsalány szúrta meg a kezemet
20. Sej, búza, búza, búza, de szép tábla búza
13. Sej, haj, az Alföldön halászlegény vagyok én
13. Sej, haj, édesanyám summásnak beíratott
32. Sok jó estét, sok jó estét mondtam az anyámnak
19. Sűrű sötét felhők vándorolnak az égen
11. Szántóföldön kinyílt a búzavirág
33. Szöged felől, Szöged felől
3. Túl a Tiszán mandulafa virágzik
18. Ültettem ibolyát, várom kikelését
26. Végig mentem a csanyteleki nagy utcán
8. Ződ búzában keskeny a gyalogút

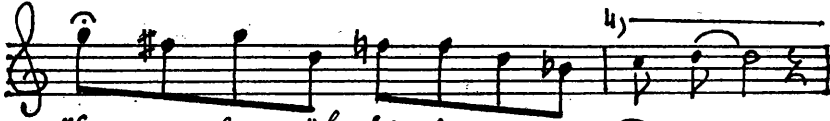
1.

Énekeltte: Majzik Alfonzéné,
Nagy Erősebet 54 éves, 1973.

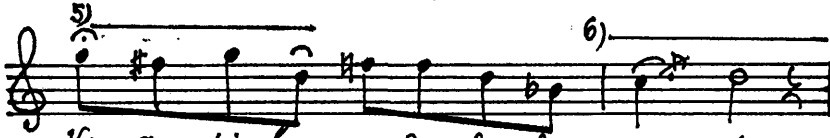
Parlando, rubato $\text{♩} = \text{cca } 72$

1. Nem mar-sze van i-de his-mat-gi-ta,

kör-nyes kö-rül foly-lya azt a Ti-sza.

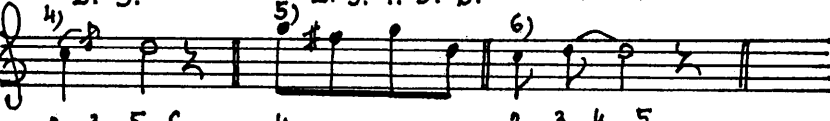
kö-ze-pi-ben a Le-bu-ki csár-da,

ab-ba' mu-lat egy be-tyár bú-jó-ba?

2. 5. 2. 3. 4. 5. 6. 2. 3. 4. 5. 6.

2. 3. 5. 6 4. 2. 3. 4. 5.

2. Amoda el jönnek a zsandárok,
Már messziről csillog a csákójuk.
Elöl jön a zsandárok káplárja,
Igenyöst a Lebuki csárdába.

3. Aggyon Isten Lebuki csárdásné,
Hát ez a szép pejparipa kié?
Jó bort iszik ennek a gazdája,
Most jött ide, nincs egy félórája.

4. Külgye ki hát ennek a gazdáját,
Nem bántjuk mink, csak adja meg magát.
Ki sem megyek, meg sem adom magam,
Ha úgy tetszik, vigyék el a lovam.
5. A lovamat nem annyira bánom,
Csak a nyergöt, szerszámot sajnálom.
Szügyellőben a bugyellárisom,
Abba' vagyon százezer forintom,
6. Egyet adtam egy szép paripájé',
Másikat meg rávaló szerszámért.
Harmadikat egy szép barna lányért,
Kit nem adnék széles ez világért.

2.

*Énekeltte: Pinter Terencné,
Nagy Rozália 52 éves, 1973.*

1. É- des- a- nyám az- sal bí- sít en- gö- met,

Nem si- tat meg hogy- ha sum- más- nak me- gyek.

Majd meg si- tat- nak az é- gi ma- da- tak,

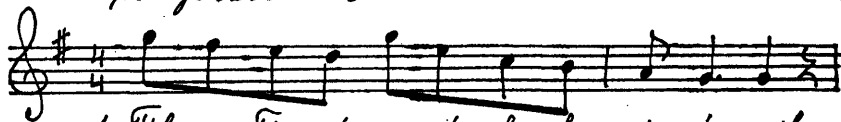
A- la- hol a ma- ri- ti hö- gyek a- latt.

2. Édesanyám, hol van az az édös tej,
Mellyel engem summás lánynak nevelt fel.
Atdad volna azt a tejet madárnak,
Ne nevelté' volna fő' summás lánynak.

3.

Énekeltte: Majzik Alfonsné,
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

Tempo giusto $\text{♩} = 90$

1. Túl a Fi-szón man-du-la-fa vi-rág-zik,

Man-du-la-fa vis-be hul-lik, el-d-zik.

Ha el-d-zik majd meg-szá-rad a nyel-tén,

Sze-ret-het-e már szö-két, bar-nát, nem lá-nom.

2.

2. Édesanyám erresszen el a bálba,
Kötő nékű' a rózsaszín ruhámba'.
Gyász mán nékem a rózsaszín ruhám is,
Elhagyott a legkedvesebb babám is.

4. Énekette: Majzik Alfonz né,
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

Tempo giusto ♩ = 103

1. Ég a gyet-tya a jég-gö-nyös szo-bá-bá?

Bar-na kis-lány szo-mor-ko-dik ma-gá-ba.

Né szo-mor-ko-dj bar-na kis-lány ha-nem gye-re ki,

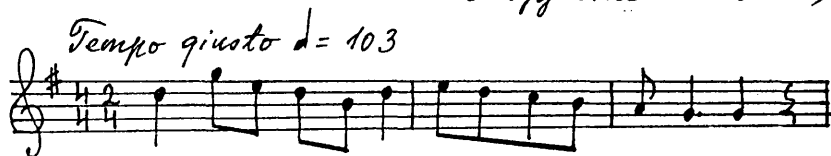

Ö-le-lő-re vár a ka-rám i-de-ki.

2. Megy a kocsi, porzik az út utánna,
Három kislány ül a kocsi farába'.
Negyediknek nincsen apja, se édesanyja,
Egész héten rajtam ragyog a csókja.

5.

Énekeltte: Majzik Alfoncáné,
Nagy Ersebet 54 éves, 1973

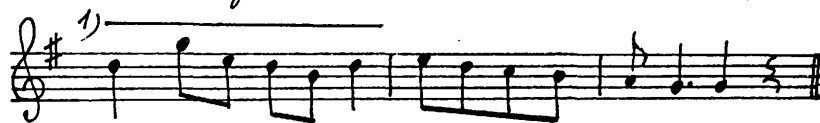
1. Ki- vi- ces ka- vi- ces a mi há- zunk e- le- je,

O- da- jár a ba- bám min- döm es- te.

O- da- jár a ba- bám min- döm es- te,

1) j- si- gye az a- nyád nem ü- lők az ö- led- be.

2. 3.

2. A mi házunk előtt van egy magos almafa,
Terítve van alatta az alma.
Terítve van alatta az alma,
Majd meglátod barna kislány, párod nem leszek soha.

3. A mi házunk előtt van egy magos diófa,
Tetejére szállott egy madárka.
A madár azt fütyüli az ágon,
Majd meglátod barna legény, párod leszek a nyáron.

6.

Énekeltte: Pintér Tereszke,
Nagy Rozália 52 éves, 1973.

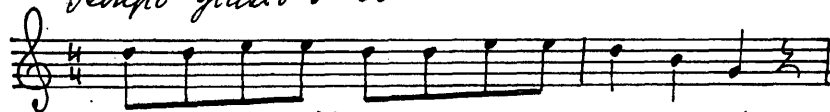
Tempo giusto $\text{♩} = 90$

1. A fel-gyö-i nagy ba-rak-ba a ba-rak-ba,
Nem jó van a fe-jem al-ja csi-nál-va.
Gye-re te ba-bám i-gyűjts világot,
Fáj a ki-já-rat-ot, hogy ne fáj-jon.

2. A felgyői nagy barakba, a barakba,
Eltévedtem benne én az éjszaka.
Gyere babám gyűjts világot,
Mutasd meg a kijáratot, hogy mēre van.

7. Énekeltte: Pintér Terencsé,
Nagy Rozália 52 éves, 1973.

Tempo giusto ♩ = 90

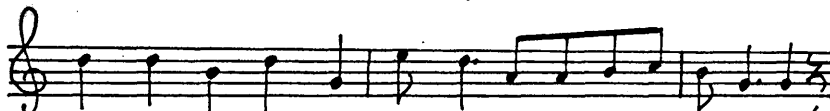
1. Ma-rót pusz-tán het' hó-na-rot töl-töt-tem,

Ad-dig is egy bar-na le-gényt sze-ret-tem.

O-lyan coi-nos bar-na le-gény jött én hoz-zám,

Még azt ö-le-löm so-ha so-ha el nem fe-lej-tem.

2. Marót pusztán nem sok időnk van hátra,
Pakolunk és megyünk az állomásra.
Nem sajnáljuk pallérunkat, intézőnket,
Ismerősünket, sem a, sem a szép szeretőnket.

8. Énekeltte: Majzik Alfroné,
Nagy Erővel 5 éves, 1943.

Tempo giusto ♩ = 120

1. Léd bi-zó-ban kes-keny a gya-log-út.

En-gö-met a ré-gi ba-bám meg-unt.

U-gyan ba-bám hogy tud-tál meg un-ni.

Én i-ga-zán tud-ta-lak sze-ret-ni.

2. Járhatsz kislány, járhatsz a templomba,
Rossz hír hallik rólad a faluba'.
Be is ülhetsz a legelső székbe,
Elhervad a rózsá a kezvedbe'.

3. Rozmaringnak csak az a szokása,
Télen nyáron zöld annak az ága.
Télen nyáron karikára hajlik,
Az én rózsám összē' házasodik.

Alkalmazkodó ritmus

9.

Énekeltte: Majzik Alfonsz
Nagy Erzsébet 54éves, 1973

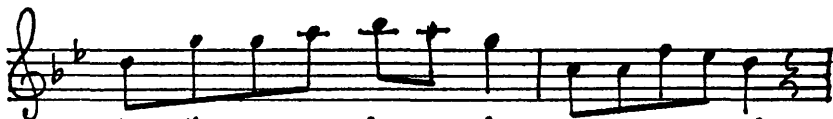
Tempo giusto ♩ = 103

1. Csany-te-le-ki ha-las-tó ha-las-tó,

Be-le-es-tem ko-csis-tól, lo-ras-tól.

Faj Jo-te-nöm ki varz ki, sej, haj ki varz ki,

Hor a ba-bám két kar-ja nem varz ki.

2.

2. 3.

2. A szegedi híd alatt, híd alatt,
Rézsarkantyúm ott maradt, ott maradt.
Gyere rózsám keresd meg, sej de keresd meg,
Ha megleled, pengesd meg, pengesd meg.
3. A budai hegy alatt, hegy alatt,
Az én babám rozsmaringot arat.
Én vagyok a rozsmaring kéveköötője,
Barna legény igaz szeretője.

10.

Énekeltte: Majzik Álfmzene
Nagy Erőseket 54 éves, 1973.

Tempo giusto $\text{♩} = 90$

1. É-sik e-ső az í-ra tal-ló-ra,

Áye-re ba-bám ül-tess föl a ló-ra.

Áyön-ge va-gyok nem bi-tok ba-bám föl-ül-ni,

His nej lo-rám nem a-kat meg-áll-ni.

2. Ferenc Jóska húszéves koromb',
Besorozott engöm katonának.
Tizenkilenc, húszéves babám most vagyok,
Katonának derék legény vagyok.

11.

Énekeltte: Majzik Alföldi,
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

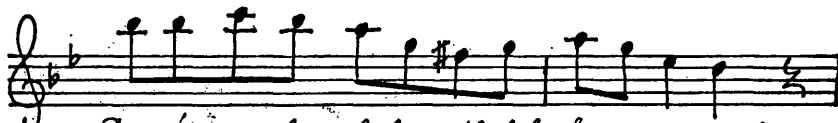
Tempo giusto ♩ = 90

1. Szán-tó-föl-dön ki-nyí-lott a bi-ea-ri-rág,

Sze-ret-te-lek tud-ja azt az e-gész vi-lág.

De már ma-s-tan el-be-szél-lek fii-nek-fé-nak,

Nem szi-ret-te-lek meg-mond-hadd a jó a-nyád-nak.

2. Ükkfa, bükkfa, mandulafa most virágzik,
Az én kedves kisangyalom mással játszik.
Játszadozzál szívem párja, én nem bánom,
Csak a rádrakott csókjaimat sajnálom.

3. Barna kislány kísétál a temetőbe,
Gyöngyvirágos koszorút visz a kezébe'.
Nem tanázza a babája gyászos sírját,
Hová tegye gyöngyvirágos koszorúját.

12. Énekeltte: Pintér Terencné,
Nagy Rózi 52 éves, 1973.

Tempo giusto ♩ = 103

1. Én a tód-la ku-ko-ti-ca de sár-ga,

Ta-lán bi-sony e-ső-be'vót ka-tyá-va.

E-ső se jött még-is meg-nált ma-gas-ta,

Most va-gyok a sze-re-tőm-mel ha-rag-ba.

2. Nem füstöl a pirituszgyár kéménye,
Fehér galamb szállott a tetejére.
Ismertelek fehér galamb, ki voltál,
Szeretőmnek hírhordója te voltál.

3. Sárgadinnye nem egyez a göröggel,
Nem egyez az én szívem a tieddel.
Mer' a tied csalfasággal van tele,
Megcsalnád az enyimet, ha lehetne.

Summás szövegváltozat:

4. Édesanyám, adjon Isten jó estét,
Hazajöttem mint egy váratlan vendég.
Hazajöttem vagy örömré vagy búra,
Marót pusztá, de beléd vagyok unva.

5. A barakban ketten hálunk egy ágyon,
Gondolsz-e rám egyetlen egy virágom?
Énrám gondolj, ne arra a barnára,
Árva szívem majd meghasad utána.

6. A barakba' de sok időt töltöttem,
Addig is egy barna legényt szerettem.
Olyan csinos barna legényt szerettem,
Amíg élek soha el nem felejtöm.

13. Énekelté: Pántó Ferenccé,
Nagy Roxália 52 éves, 1973.

Tempo giusto $\text{♩} = 103$

1. Sej, haj, az al-földön ha-lász-le-gény va-gyok én.
Ti-sza part-ján kis kuty-kó-ban la-kom én.
Sző-ke kis-lány jöjj be hoz-zám fü-ken-mi,
Sej, haj, é-des-a-nyám majd gon-dódat vi-se-li.

1)

6.

2. Sej, haj, sötét felhők tornyosulnak az égen,
Hull a zápor az alföldi vidéken.
Szőke kislány selyemkendőd megázik,
Sej, haj, gyöngé vállad, fehér nyakad megfázik.

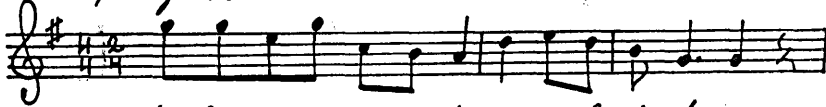
3. Sej, haj, szétoszlottak már a sűrű fellegek,
Isten véled kedves legény, én megyek.
Élj boldogan, a jó Isten áldjon meg,
Sej, haj, néha olykor rólam is emlékezz meg!

Summás szövegváltozat:

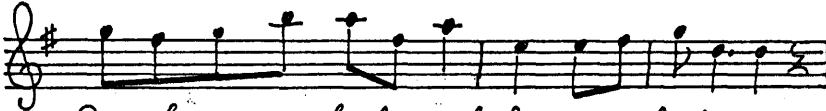
4. Sej, haj, édesanyám summásnak beíratott,
Még amikor a bölcsőbe' ringatott.
Édesanyám nem tudta, hogy mit csinál,
Sej, hogy a summásra ilyen kutya világ vár.
5. Sej, haj, a maróti nagy baraknak teteje,
Hét hónapra vagyok bele temetve.
Hét hónapra elhervadok, sárgulok,
Sej, haj, kedves babám de soká szabadulok.
6. Sej, haj, életömnek a legszebbik korába',
Vótam summás a maróti határba'.
Vessön lángot Marót puszta kellős közepe,
Sej, haj, csak még egyszer kijöhettek belőle.

14. Énekeltte: Pintér Ferencné,
Nagy Rozália 52 éves, 1973.

Tempo giusto ♩ = 90

1. A fel-gyö-i i-ro-da zsin-delya te-te-je,

De sok csa-nyi kis-lány-nak ben-ne a kis köny-ve.

Az e-nyém is ben-ne van, most-ak^a-tom ki-vét-ni,

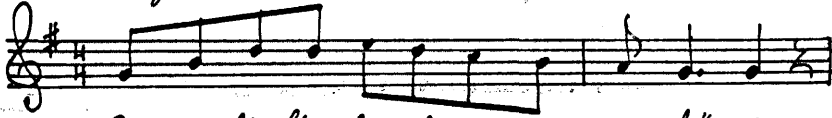

Nem a-ka-tok tölt nyá-tom cu-kot-sé-pát ka-pál-ni.

2. A felgyői iroda, zsindegy a teteje,
De sok csanyi kislánynak benne a levele.
Lám az enyém nincs benne, itt van a zsebömbe,
Hét hónapi szerelöm van bele jegyözve.

15.

Tempo giusto ♩ = 103.

Énekeltte: Majorik Alfonsné
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

1. Egy se kis-lány ki-nek nincs sze- te- tő- je,

ki- nek nin-csen ki-var-rott szeb- ken- dö- je.

Ki- var-rom a szeb-ken-dő-met csip- kés-te tő-zés-ta,

Csuy- te- le- ki le- gé- nyek boss- szú- já- ta.

2. Édesanyám megfogta a kezemet,
Hogy ne öleljem meg a szeretőmet.
Kiveszem az édesanyám kezéből a kezemet,
Mégis megölelöm a szeretőmet.
3. Édesanyám sokat intett a jóra,
Este későn ne menjek el sehova.
Nem hallgattam édesanyám sok jó intő szavára,
Rávit a szerelöm a csalfaságra.

16. Énekeltte: Hajnik Alföldi,
Nagy Etűbet 54 éves, 1943.

Tempo giusto ♩ = 103

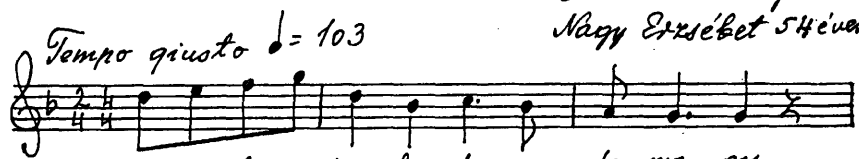
1. Ka-szár-nya, ka-szár-nya,
Sü-tü ab-lak raj-ta.
Sü-tü ab-lak, ben-ne ke-tek asz-tal
Sej, gyászle-ve-lem raj-ta.

2. Gyászlevelem rajta,
Nincs ki elolvassa.
Majd lesz nékem egy betyáros szeretőm,
Sej, aki elolvassa.
3. Olvasd babám, olvasd,
Gyászos leveletem.
Jövő hónap huszonhatodikán,
Sej, elvisznek engőmet.
4. Elvisznek engőmet
Idegen országba.
Itt kell hagyni a betyáros szeretőm
Sej, más lacibetyárnak.

Alkalmazkodó ritmus

17.

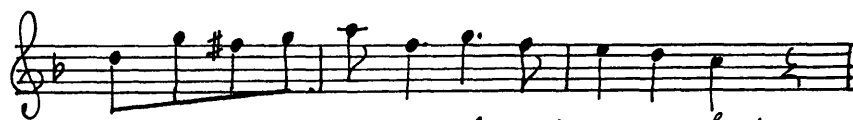
Énekelté: Majzik Alfonca
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

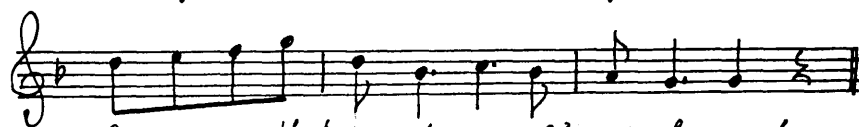
1. Csany-te-le-ki temp-lom tor-nya de ma-gos,

Te-te-je-be' van két al-ma de pi-ros.

Né szed meg a pi-ros al-mát meg-to-had,

Né szo-mo-títsd a szí-vem meli' meg-ha-sad.

2. Csanyteleki templom tornya, de magos,
Tetejibe' van két rózsza, de piros.
Az egyiket leszakajtom magamnak,
Másikat meg a kedves galambomnak.

3. Nincsen széle a fekete kendőnek,
Nincsen igaz szava a szeretőmnek.
Vöszök olyan kendőt, melynek széle lesz,
Választok szeretőt, aki igaz lesz.

Alkalmazkodó ritmus

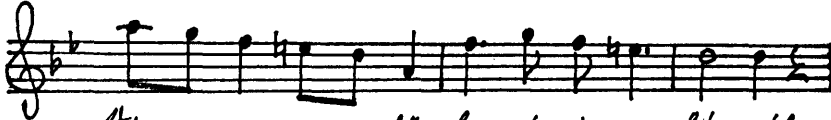
18.

Énekeltte: Majzik Alfoncne',
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

Tempo giusto ♩ = 90

1. Ül-tet-tem i-bo-lyát ud-rom ki-ke-lé-sét,

Ha-rom a sze-re-töm hoz-cám jö-re-lét-sét.

Mi-kelt az i-bo-lya, de nem az a tel-jes,

El-jött a sze-re-töm, de nem az a ked-ves.

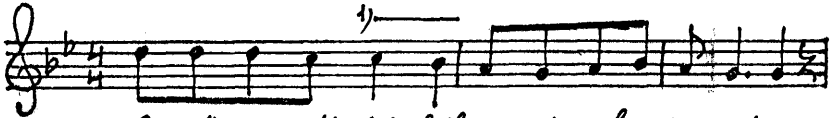
2.

2. Az eke a földet nem magának szántja,
Az anyja a lányát nem magának szánja.
Ha magának szánja, zárja bele kalitkába,
Ne eresse el a legénnyel a bálba.

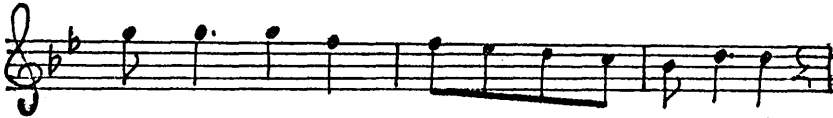
Alkalmazkodó ritmus

19. Énekeltte: Majorik Alföldi,
Nagy Ernő bot 54 éves, 1972.

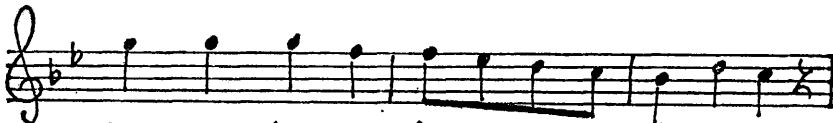
Tempo giusto ♩ = 90

1. Sü-rü sü-tét fel-hők, ván-dó tol-nak az é-gen,

Ma-ta-dá-som nincs e-szen a vi-dé-ken.

Itk van it-va föl a ván-dó fel-hők-re,

Sze-ret-te-lek ba-bám, el kell vol-mi ö-tök-re.

3.

2. De nagy bánat érte a szívemet vasárnap,
Más kislánnyal hirdették a babámat.
Még pénteken nem hittem el valóban,
Hogy ne menjek babám véled el a templomba.
3. Árkolják már sej haj, a csanyteleki temetőt,
Engem temesettek bele legelsőbb.
Elsőbb engem, azután a babámat,
Hogy ne tartson sej haj, több szeretőt magának.

Alkalmazkodó ritmus

20.

Énekeltte: Majzik Alfoncá,
Nagy Erővel 54 éves, 1973.

Tempo giusto ♩ = 103

1. Sej bi-za, bi-za, bi-za, de szép táb-la bi-za,

Kö-ze fe-be van egy van egy nagy di-ó-fa.

Di-ó-fa-ta tá-tá-tá-szál-lott egy csó-ka,

En-gö-met is a ba-bám ta-ni-tott a csók-ta.

2.

2. Sej, szőlő, szőlő, szőlő, de szép tábla szőlő,
Közepében van a van a rizling szőlő.
Rizling szőlő válik a leve-levelétől,
Sej, én is most válok a régi szeretőtől.

Alkalmazkodó ritmus

2. 1. Énekeltte: Pintér Terencné,
Nagy Rozália 52 éves, 1973.

Tempo giusto $\text{♩} = 103$

1. A - zót, hogy a fi - tos al - ma ke - rek,

En - gö - met egy sum - más le - gény sze - tet.

Ha sze - tet is nem ü - lök mel - lé - je,

Van más né - ki má - tik sze - re - tő - je.

2. Kislány, kislány, csinos barna kislány,
Elvönnélek, ha szögény nem volnál.
De hiába vagy a falu szépje,
Ha a neved nincs a telekkönyvbe'.

22. Énekelte: Majzik Alfonzú,
Nagy Etzsebet 54 éves, 1973.

Tempo giusto ♩ = 120

1. Két út van e-löt-tem nem tom mö-te möny-nyek,

Két sze-te-töm van én-té-ken nem tom mik-hozmönny-nyek.

Ha a szé-ké-hez el-me-gyek a bar-na ha-tág-szik,

Így lát ez én-szi-ven so-ha meg nem nyug-szik.

2. Karikára hajlik a rozsmaring ága,
Ennek a szép barna lánnak én leszek a párja.
Karika a jeggyűrűje, visszaadom néki,
Ötöt is, hatot is ad neköm a régi.

Alkalmazkodó ritmus

23.

Énekeltte: Majorik Alfonsné,
Nagy Erzsébet 54éves, 1973.Tempo giusto $\text{♩} = 120$

1. A bérösnek jól megy dolga, sejt semmi-re sincs gondja,

Béres-gazdag a parancsot megcsinálja.

Te Pista méggyórtól-ni te Jancsi szánta-mi,

Főska pedig itt-hon marad a lányoknak utiszállni.

2. A bérösnek jól megy dolga, sejt semmire sincs gondja,
A négy ökröt megpucojja és járomba fogja.
Hajlós utor a kezibe, föláll a szekérre,
Onnat nézi, möre van a göndörhajú szeretője.

Alkalmazkodó ritmus

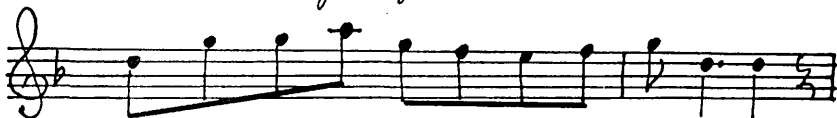
24.

E'nekelte: Majzik Alfonsné,
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

Tempo giusto ♩ = 120

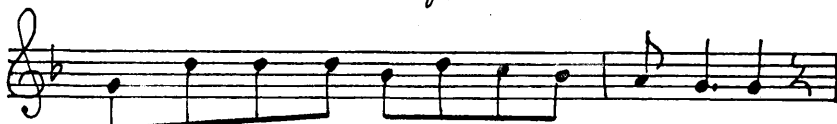
1. Híd-zunk vé-gén nyi-lik a te-a-tó-za,

Bar-na le-győ e-gyet sza-kaj-tott tó-la.

Éd-t csak én is o-lyan tó-za le-het-nék,

Hit sze-ret-tem an-nak jót-ja le-het-nék.

5.
1 1 1 3 4

2. Amíg élek, átkozom az anyámat,
Mért nem adott engemet a babámnak.
Adott volna ahhoz, akit szerettem,
Amíg élek, soha el nem felejttem.
3. Kimentem a kiskertembe gyomláni,
Bús gerlice utánam jött vizsgálni.
Szárnya alól kiejtett egy levelet,
Rá van írva, hogy a babám nem szeret.
4. Bánatomba én is írtam levelet,
Bús gerlice szárnya alá rejtettem.
Bús gerlice, vidd el ezt a levelet,
Tedd az ablakába a szeretőmnek!
5. Három ajtó van az ököristállón,
A babámat egyikbe sem tanálom.
Az van írva az ajtófélfájára:
Így jár, kire haragszik a babája.

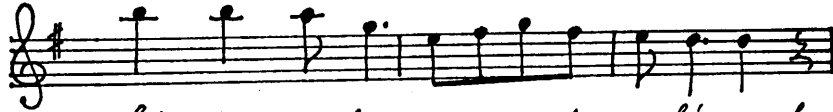
25.

Énekeltte: Majrik Álfurcse
Nagy Erzsébet 54 éves, 1943.

Tempo giusto $\text{♩} = 140$

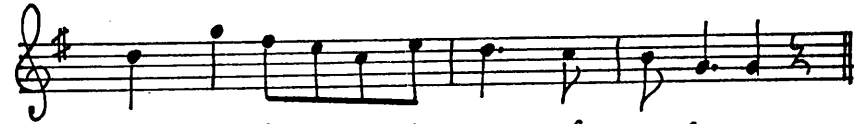
1. Ap- tó sze-me van a ku- ko- ri- cá- nak,

Szép ter- me- te van a mos- ta- ni lány- nak.

Szép ter- me- te vé- lony kar- csú de- re- ka,

Jobb vál- lá- ta jön- dő- tö- dik a ha- ja.

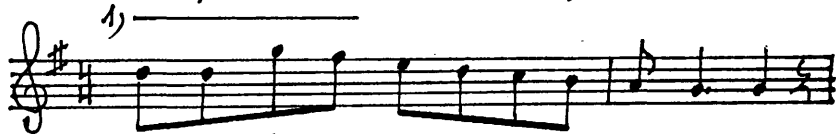
2. Apró szeme van a kukoricának,
Mért nincs nékem olyan anyám mint másnak?
Mert ha nékem olyan volna mint másnak,
Nem soroztak volna be katonának.
3. É' köll menni katonának messzire,
Itt kell hagyni a babámat, nincs kire.
Terád hagyom legkedvesebb barátom,
Éljed véle világotat, nem bánom.
4. Maj' ha letelik a három esztendő,
Büszkén mondom: add vissza a szeretőm!
Élted véle világotat idáig,
Én meg élem koporsóm bezártáig.

Alkalmazkodó ritmus

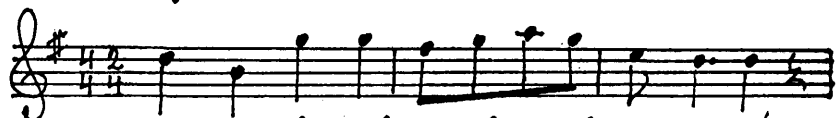
26.

Énekeltte: Majorik Alföldi,
Nagy Erősbet 54éves, 1973.

Tempo giusto ♩ = 103

1. Csany-te-le-kön ki-do-bol-ta a bi-tó,

Ró-sa-fá-val tü-zel a szel-ga-bi-tó.

Fo-gok én még ró-sa-fá-val tü-zel-ni,

Ki-el-ha-gyott fog még engöm sze-ret-ni.

2.

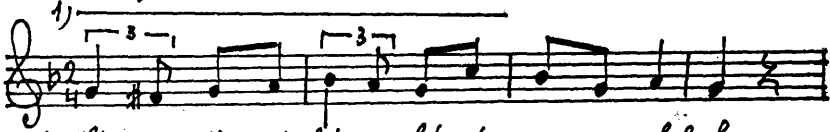
2. Végigmentem a csanyteleki nagy utcán,
Betekinttem a babám ablakán.
Éppen akkor vetötte föl az ágyát,
Rozmaringgal söpörte a szobáját.

Alkalmazkodó ritmus

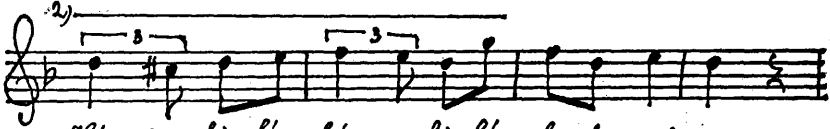
27.

Énekeltte: Majzik Alfréd
Nagy Ersebet 54 éves, 1973.

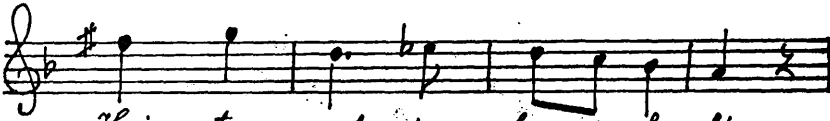
Tempo giusto ♩ = 90

1. Hát-rom ü-üi, hát-rom bá-rány nem nagy fal-ka,

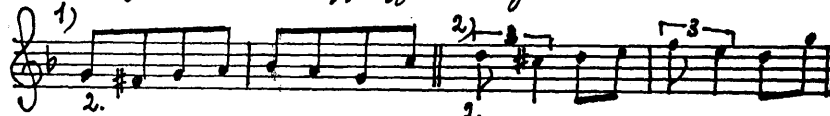
Hát-rom kis-lány, hát-rom kis-lány haj-to-gat-ja.

3) Haj-to-gat-ja ha-ra-fe-lé,

Csany-te-le-ki gyöngy-ri-tá-gos csát-da-mel-lé.

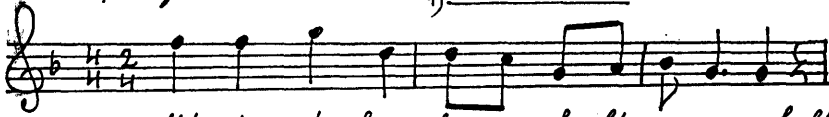

2. Nincs szebb madár, nincs szebb madár a fecskénél,
Fehér lábú, fehér lábú menyecskénél.
Fehér lábát mosogatja,
A babáját az ölibe csalogatja.

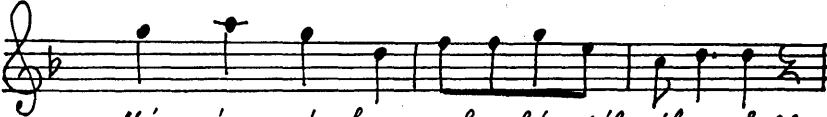
28.

Énekeltte: Majrik Alfoncne',
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

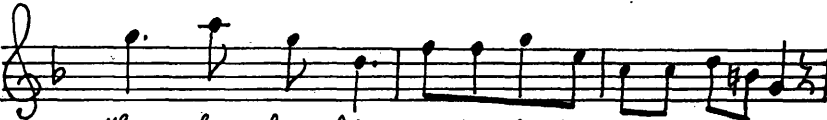
Tempo giusto ♩ = 90

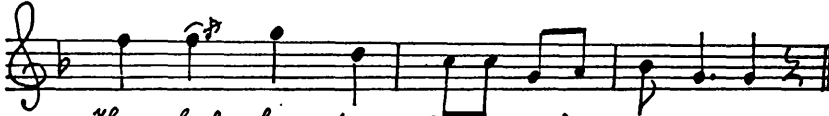
1. Már én né- kem ha- ra- fe- lé men- nem kell,

Már én né- kem a ba- bám- tól vál- ni kell.

Húzd ki ba- bám a hó- fe- hét se- lyem ken- dő- det,

Flagy hul- laj- tom be- le a köny- nye- ri- met.

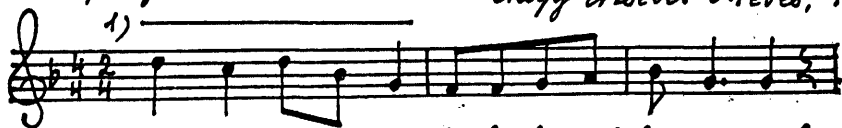
2. 3.

2. Már énnékem hazafelé mennem kell,
Már énnékem a babámtól válni kell.
Lehúszom az ujjamról az aranygyűrűmet,
Felcserélem szebbé a szeretőmet.
3. Tegnap este jöttem meg a csatából,
Leesett a vas a lovam lábáról.
Nyisd ki kovács a fekete műhelyajtódat,
Vasald meg a keselylábú lovamat.

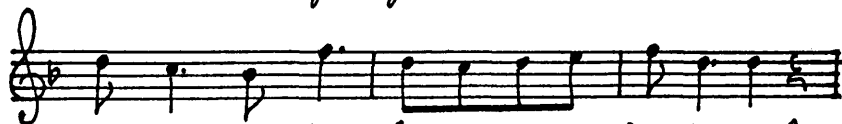
Alkalmazkodó ritmus

29.

Tempo giusto ♩ = 103

Énekeltte: Majzik Alfonzka,
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

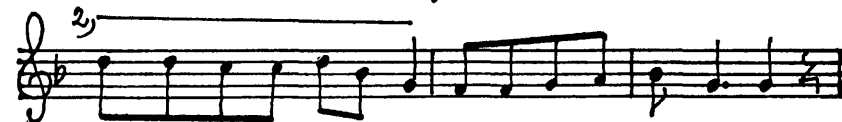
1. Kék csil-la-gos ég ha be-bo-sul ki-de-sül,

Az én ba-bám ha meg-lát is ki-ke-sül.

Ke-sül-hecc mán ré-gi ba-bám ö-rök-re,

s sok ha-sug sa-va-id nem jut-nak az e-szöm-be.

2. Piros pántlika a galárisom kötője,
Legény lögyön, aki aztat megkösse.
Enyimet is megkötötte egy barna,
Le is zárta a bús szívemet a sírba.

Alkalmazkodó ritmus

30

Énekeltte: Majrik Alfonsné,
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

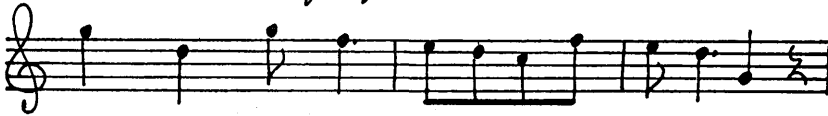
Tempo giusto $\text{♩} = 90$

1. Sej, ár-va-csa-lány szit-ta meg a ke-zé-mét,

Bar-na le-gény csál-ta meg a szí-ve-mét.

Bar-na le-gény ne csáld meg a szí-ve-mét,

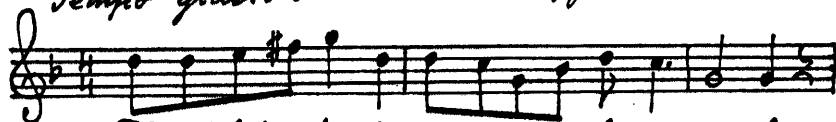
Sej, én a-kor-tam meg-csál-ni a ti-e-det.

2. Sej, a faluba' azért haragszanak rám,
Szegény vagyok, mégis szeret a babám.
Szeress babám, tied leszek, nem másé,
Sej, értem halj meg, ne az édesanyádé'.

31.

Énekeltte: Majzik Alfonz né,
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

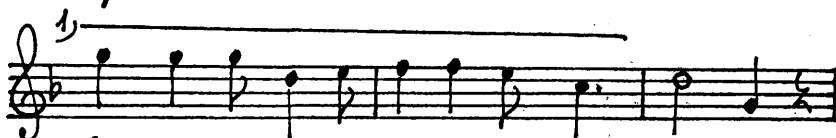
Tempo giusto ♩ = 120

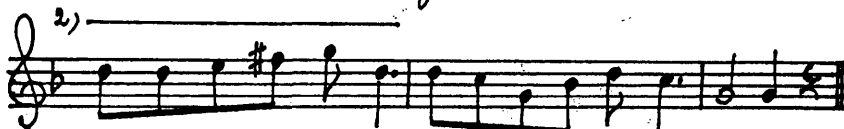
1. Föl-szál-lott a feu-ke, föl a ma-gus le-ve-gö-be,

Mag-kér-de-xem, nem-e lát-ta a ked-ve-sem?

Lát-tam biz én a cony-te-le-ki ré-ten,

Ho-sly lá-bi lo-rát le-gel-tet-te kö-tö-fé-ken.

2.

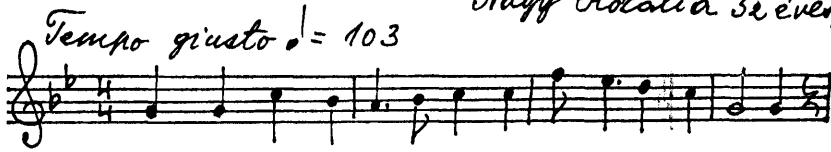
2.

2. Mikor hozzád jártam, babám mindég álmos voltál,
Szóltam hozzád, de te mindég haragudtál.
Éntőlem már ki is alhatod magadat,
Nem ölelem által a vékony karcsú derekadat.

Alkalmazkodó ritmus

32.

Énekeltte: Pintér Józsefné,
Nagy Rozália 52 éves, 1973.

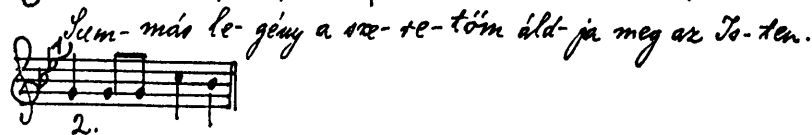
1. Jaj, de szé-les, jaj de hosszú a ma-tó-ti ut-ca,

Jaj de so'-kat, jaj de so'-kat vi-gy-men-tem raj-ta.

Az: gy men-tem ko-tek hét hó-na-ig min-den ál-dott es-te,

Sem-más le-gény a sze-re-töm áld-ja meg az Ie-ten.

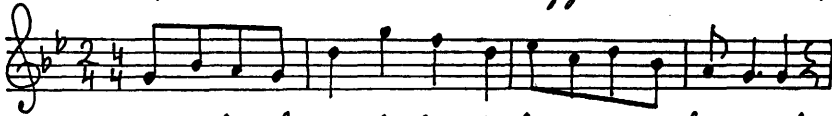
2.

2. Sok jó estét, sok jó estét mondtam az anyámnak,
Csak mégegyszer, csak mégegyszer vállaljon lányának.
Vállaljon el kedves édesanyám, én már hazajöttem,
Eztet a hosszú hét hónapot sírva letöltöttem.

Alkalmazkodó ritmus

33.

Tempo giusto ♩ = 120

Énekeltte: Majzik Alfanoni,
Nagy Erzsébet 54 éves, 1973.

1. Ab-la-kom-ba ab-la-kom-ba be-sü-tött a hold vi-lág,

A-ki két-töt há-r mat sze-tet so oinos at-ta jr vi-lág.

Lám én csak e-gyet sze-re-tet, még is de so-kat szem-ve-dek,

Ez a ku-tya be-tyár vi-lág csal-ta meg a szei-re-met.

2. Szöged felől, Szöged felől jön egy fekete felhő,
Siess kislány, siess kislány, mert megver a nagy eső.
Nem sietek olyan nagyon, fáj a szívem, sajog nagyon,
Most tudom már, miért sajog, a szeretőm elhagyott.
3. A szögedi, a szögedi, a szögedi híd alatt,
Vasalják a, vasalják a keselylábú lovamat.
Még a lovamat vasalják, babám szívét elrabolják,
Ez a kutya betyár világ csalta meg a szívemet.

Alkalmazkodó ritmus

IRODALOM

Avasi Béla

1971 Népdal, népzene. (Zenei elemzés) Tápé története és néprajza. Szerk.: Juhász Antal. Tápé, 675—687.

Bálint Sándor

1933 Szeged népe. Új gyűjtés I. Szeged.

Csikvári Antal (szerk.)

1936 Csongrád vármegye. Vármegyei szociográfiák. Bp.

Járdányi Pál (szerk.)

1961 Magyar népdaltípusok. Bp.

Kerényi György (szerk.)

1961 Népies dalok. Bp.

Lele József—Waldmann József

1971 Népdal, népzene. Tápé története és néprajza. Szerk.: Juhász Antal. Tápé, 688—736.

Péczely Attila

1965 Népdal. Orosháza néprajza. (Szerk.: Nagy Gyula) Orosháza, 511—562.

Volksliedvarianten von Csanytelek

Szigeti, György

In der Einführung legt der Verfasser die Geschichte von Csanytelek kurz dar. Das Gemeinde liegt entlang der Landstrasse, die Szeged mit Csongrád verbindet, von der Stadt Csongrád 16 km entfernt, in der Nähe der Theiss.

Im weiteren schreibt er von den Verhältnissen der Volksliedvariantensammlung in Csanytelek, wofür er die mitgeteilten 33 Lieder nach dem Inhalt (Liebes-, Betyaren-, Gedingen-, Gesinden-, Rekruten- und Soldatenlieder) bekanntmacht.

Die Lieder sind nach ihrer Vortragsart folgenderweise aufzuteilen: 1 „Parlando, rubato“ und 32 „Tempo giusto“.

Die musikalische Analyse der mitgeteilten Lieder wird durch die folgenden Indizes veranschaulicht: 1. Form, Struktur; 2. Silbenzahl; 3. Tonbestand, Tonart, Stimmumfang; 4. Kadenz.

Zum Schluss ist der Aufsatz mit dem alphabetischen Verzeichnis der Lieder, der Aufzählung der Sekundärliteratur und manchen Bemerkungen zur Melodie ergänzt.